

Innihald

- 4 El Niño / La Niña og toskur
- 7 Nágreinilig lýsing av fiskastovnum
- 7 Magnus Heinason á Føroya Sjómannadegi
- 8 Atlantssjógvurin feskari
- 10 Streymmátting úr fylgisveini
- 12 Nýtt hitamet fyri desember
- 14 Tíðarseriur
- 16 Leikluturin hjá makreli á Landgrunninum
- 24 Hvørja ávirkan hevur troling á botnfisk?
- 26 Lutakast á Sjósavninum
- 28 Royndartúrur á djúpum vatni
- 30 Tilmæli
- 39 Støðan hjá toski, hýsu og upsa
- 40 Sending um Bankatoskin
- 40 Vísindavøkan 2014
- 41 Verkætlanir á Havstovuni
- 45 Hjalmar altjóða viðurkenning
- 46 Rakstur 2014
- 47 Ritgerðir 2014
- 49 Fyrilestrar 2014
- 51 Postari 2014

NORÐURLENDSKT UMHVØRVISMERKI
Svanamerktur prentlutur 541 705

Sjóvarmál 2015

Lagt til rættis: Havstovan | Ritstjórn: Karín Margretha H. Larsen, Eydna í Homrum, Hanna Elina Djurhuus, Lise Helen Ofstad og Dagunn H. Jógvansdóttir Clementsen | Satsur og uppseting: Havstovan | Prent: Føroyaprent | Útgáva: Havstovan 2015 | Kápu-mynd: Makrelur í vatnsorpuni, Hans Eli Sivertsen | Tað er gaman í at nýta tilfar úr ritinum, um bert keldan verður upplýst | ISBN 978-99918-831-5-1

Oddagrein

Vitanargrunndað

Vinnur, ið vilja framburð, hava støðugt brúk fyri nýggjari vitan at byggja sítt virksemi á. Hetta er sjálvsagt eisini galdandi fyri okkara fiskivinnu og teir myndugleikar, ið hava til uppgávu at skipa vinnuna. Góð og dagförd vitan um tilfeingið, náttúrutreytirnar og onnur viðkomandi viðurskifti av fíggarligum og samfelagsligum slagi, er fortreyt fyri skilagóðari tilrættislegging hjá vinnuni og myndugleikunum.

Uppgávan hjá Havstovuni er at fáa til vega vitan um tann náttúrugivna partin, t.e. tað livandi tilfeingið og tað havumhvørvið, sum tilfeingið livir í. Við ágrýtni og dugnaskapi granska starvsfólkini á Havstovuni hvønn dag í hesum. Nýggj vitan verður fingin til vega, nýggj spurningar verða settir og nýggj gransking verður sett út í kortið.

Ein tíðandi partur av arbeiðinum hjá Havstovuni er at kunnu vinnuna, myndugleikarnar og almenningin um ta vitan, ið Havstovan fær til vega. Í hesum riti verður greitt frá einum parti av teirri gransking, ið Havstovan fæst við. Vónandi er tað vinnuni og myndugleikunum at gagni og kveikir áhuga hjá almenninginum fyri okkara havnáttúru og tí tilfeingi, sum okkara samfelag er grundað á.

Øll vita vit, at havfrøðiligu viðurskiftini hava alstóran týðning fyri lívið í sjónum. Ávirkanin er bæði lokalt og í stórum geografiskum skala. Í hesum riti eru fyra greinir, ið greiða frá hesum. Ein grein er um tað vælkenda El Niño/La Niña-fyrbrigdið og hvørja ávirkan tað kann hava á okkara havleiðir. Ein onnur grein er um broytingar í saltinnihaldinum á okkara havleiðum og hví tær henda. Ein triðja er um, hvussu fylgisveinar kunnu geva upp-

høvuðsvinna

lýsingar um havstreymar og ein fjórða um hitamátingar á Landgrunninum.

Regluliga er frammi, hvørja ávirkan botntrol hevur á botndjór og botnfisk. Stórir partur av Landgrunninum er stongdur fyri troling og tí ber til við rannsóknarskipinum Magnusi Heinasyni at samanbera hesi økini við líknandi øki, har troling er loyvd. Gjördar eru kanningar innan fyri og uttan fyri tey trolstongdu økini, har sløg, støddir og nøgdir av fiski verða skrásett, umframt at magakanningar eru gjördar. Í hesum riti er ein grein, ið lýsir munin á økjum, har trolað verður og har troling ikki er loyvd.

Nógv hevur verið frammi hesi seinastu árin um makrelin, sum kemur inn á Landgrunnin um summarid, um hann man eta fiskayngul ella føði undan botnfiski. Havstovan hevur gjørt rættliga nógv magakanningar av makreli á Landgrunninum, og í hesum riti er ein grein, ið lýsir úrslitini frá kanningunum.

At fylgja við og skilja broytingar millum ár, bæði í havumhvørvi, æti, fiskastovnum og fiskiskapi er ein stórir partur av arbeiðinum hjá Havstovuni. Tíðarseriurnar hoyra til kjarnuvirksemið hjá Havstovuni. Í hesum riti er eitt yvirlit yvir broytingar í havfrøðiligum viðurskiftum, æti og nakrar av okkara høvuðs fiskastovnum. Eisini er Havstovan farin undir at leggja útgreinandi lýsingar av ávísam fiskastovnum á heimasíðuna. Vit vóna, at hetta tilfarið verður brúkt av almenningi, myndugleikum og skúlum.

Ein týðandi partur av virkseminum hjá Havstovuni er at geva myndugleikunum upplýsingar og ráð um gagnnýtslu av okkara tilfeingi. Summir fiskastovnar eru felags við onnur lond og tí verður tann granskingin í stóran mun gjörd í felag við

tey lond, sum vit eiga stovnarnar saman við. Havstovan hevur ein avgerandi leiklut við at kunna og ráðgeva til okkara myndugleikar, tá samráðingar eru við onnur lond um hesi fiskasløg.

Tá tað kemur til okkara heimligu botnfiskastovnar er støðan øðrvísi. Sambært lógini um vinnuligan fiskiskap, skal Havstovan lata landsstýrismanninum tilmæli um fiskidagar og fiskiskap annars komandi fiskiár. Ásett er, at tilmælið m.a. skal byggja á varðveitslu og burðardyggja gagnnýtslu av fiskastovnunum. Í hesum riti sæst tað nýggjasta tilmælið. Men synd er at siga, at tilmælini vera serliga væl fylgd, og núverandi mannagongdir krevja grundleggjandi endurskoðan. Sum nú er, eru avgerðirnar politiskar, og við at halda fast um at hava ivaleyst av fiskidøgum til allar skipabólkar, hevur skipanin ikki tann regulerandi virknað, sum ætlanin upprunaliga var. Hvat fiskidøgum viðvíkur, er fríur fiskiskapur. Støðan hjá toska- og hýsustovnunum er ikki góð og fíggarligu úrslitini hjá tilhoyrandi parti av vinnuni eru hareftir. Harumframt er sannlíkt, at tá góðir árgangir koma undan, fer royndin at økjast og forða teimum í at seta til stovnarnar í nóg stóran mun. Mær kunnugt eru Føroyar einasta landið í okkara parti av heiminum, ið á henda hátt umsitur sítt lívsneyðuga tilfeingi eftir politiskum ynskjum, heldur enn ítøkilligari vitan um lívfrøðiliga viðurskiftini. Her eru grundleggjandi broytingar alneyðugar í mannagongdunum við umsiting av botnfiskastovnunum.

Yvirlitini í hesum riti yvir tær mongu altjóða og føroysku granskingarverkætlanirnar og ritgerðirnar prógva, at Havstovan er ein vælvirkandi gransking-

arstovnur á altjóða stigi. Hetta er teimum framúr dugnaligu og ágrýtnu starvsfólkunum fyri at takka. Eisini kann í hesum riti lesast um eina altjóða viðurkenning, nevnd „Inspiration Award“ ið eitt av starvsfólkunum á Havstovuni herfyri fekk fyri slóðbrótandi gransking. Hesum, saman øllum øðrum, ið verður avrikað á Havstovuni, kann alt Føroya fólk vera errið av. Vónandi er tann vitanin, ið Havstovan fær til vega, vinnuni og samfelagnum at gagni.

Ein triðingur av tí samlaða virkseminum hjá Havstovuni, er fíggaður aðrar vegir enn í játtanini á fíggarlógini. Meginparturin av hesari fígging er fingin til altjóða granskingarsamstarv ella gransking av altjóða áhuga. Men gransking í okkara heimligu viðurskiftum er landsuppgáva, ið føroysku myndugleikarnir mugu gjalda. Fígging og avrik hanga saman, og tí avger játtanin á fíggarlógini, hvussu nógv av tí kann gerast. Somuleiðis er alneyðugt, at høvuðsambodið, rannsóknarskipið, er tíðarhóskandi og ført fyri at røkja tær uppgávur, ið krevjast. Um vitanin, sum fæst til vega, verður brúkt rætt, koma tær upphæddir, ið brúktar verða, fleirfalt aftur til okkara høvuðsvinnu og til samfelagið.

Eilif Gaard, stjóri